ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРІОГРАФІЇ ДИСИДЕНТСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ В 1950–1980-ті рр.

В. Р. Цюп'як

*Дніпровський національний університет залізничного транспорту
ім. академіка В. Лазаряна*

Розглянуто особливості розвитку вітчизняної та зарубіжної історіографії дисидентського руху в Українській РСР в 50–80-х рр. XX ст. Встановлено, що вивчення даної тематики як наукової проблеми знаходиться в стані розробки. Тільки на сучасному етапі з'являються перші ґрунтовні роботи. При цьому дуже слабо вивчені регіональні аспекти теми.

Ключові слова: дисидентство, вітчизняна історіографія, інакомислення, зарубіжна історіографія українського національного руху в СРСР.

The article deals with the peculiarities of the development of the domestic and foreign historiography of the dissident movement in the Ukrainian SSR in the 1950's and 1980's. Particular attention is paid to key figures and issues in the topic. It has been determined that the study of the problem is under development. Only at the present stage are the first soil works published. However, the regional aspect of the topic is poorly understood. The article analyzes the first key works on the topic. The author presents the main topics of foreign and diaspora scholars who have researched the dissident movement in Ukraine. The article gives an analysis of contemporary Ukrainian studies of dissent in the USSR.

The historiography of the problem is quite diverse. It includes works by both domestic and foreign authors who, since independence, have rushed to fill the «white spots» in the history of Ukrainian dissident. However, unfortunately, it should be acknowledged that the greatest contribution to the actualization and development of this topic has been made not by historians but by political scientists, writers, publicists, and journalists. Most of the historical works on this subject are so far disparate articles, which highlight certain fragments of social processes that require conscientious unification like puzzles in order to get a complete historical picture and find out all the circumstances of the emergence of a dissident movement in the conditions of totalitarian movement / authoritarian regime and determine its role in the proclamation of state independence of Ukraine.

Keywords: dissertation, national historiography, dissent, foreign historiography of the Ukrainian national movement in the USSR.

Важливість теми дослідження обґрунтовується суспільним та науковим інтересом до дисидентства. У радянські часи ця проблема не досліджувалася, лише в роки незалежності почалася робота над вказаною тематикою. Крім того, наше посттоталітарне суспільство переживає процес трансформації, важливу роль в якому відіграє процес «декомунізації» – обробки, переосмислення радянського ми-

нулого. Тому вивчення феномену «альтернативної», «паралельної» інтелігенції та її боротьби в умовах авторитарної держави забезпечує суспільний інтерес. Об'єктом дослідження є дисидентський рух в Україні другої половини XX століття. А предметом – історіографія дисидентства в Україні. Метою роботи є дослідження стану вивчення феномену дисидентства в Україні з акцентом на регіональному аспекті.

Оскільки в УРСР тема дисидентства була фактично під забороною, перші дослідження почала українська діаспора. За кордоном активно друкуються праці самвидаву, статті про дисидентів. При цьому найбільш помітними жанрами були політична публіцистика та літературна критика. Серед часописів, що поширювали інформацію про рух опору: «Сучасність», «Смолоскип», Центральна українська інформаційна служба [19, с. 6–7].

Початок академічного осмислення заклав англійський дослідник Дж. Берч «Український націоналістичний рух в СРСР з 1956 року», який проаналізував структуру та програму руху спротиву, дійшов до невтішних висновків – цей рух призвів до репресивної реакції з боку держави [39]. У 1980 р. Ф. Кенет вперше проаналізував демографічний та професійний склад учасників руху, а також простежив ціннісні, культурні, ідеологічні причини феномену [40; 19, с. 7]. Вказані розвідки продовжив американський дослідник Я. Білоцеркович у монографії «Дисидентство Радянської України: дослідження політичного відчуження». Він пов'язав рух опору з попередніми етапами національно-визвольної боротьби. Крім того, використавши концепцію «відчуження» К. Маркса, дослідив процес формування особистості, яка протиставляє себе системі [19, с. 7–8].

Важливим є аналіз дисидентського руху, представлений Б. Кравченком у монографії «Соціальні зміни і національно свідомість в Україні XX століття». Автор вбачав причини виникнення руху опору в соціальних зрушеннях, які відбулися в республіці в 50–70-ті рр. XX ст. [20]. До того ж історіографічного періоду відносяться статті таких діаспорних дослідників, як Р. Сенькеус, Дж. Химка, І. Лисяк-Рудницький. Всі вони носили поверховий характер і не давали належного аналізу історії дисидентського руху. Скоріше за все через брак джерел [19, с. 8]. У 1983 р. вийшла знакова робота Л. Алексєєвої, яка була учасницею дисидентського руху в СРСР. «История инакомыслия в СССР» й до сьогодні є однією з найінформативніших праць про рух спротиву в тоталітарній державі, де розглядається не окрема республіка, а Радянський Союз в цілому [2].

В Україні спроби аналізу феномену почалися з «самвида-

ву», згодом почали з'являтися праці мемуарно-публіцистичного характеру, літературознавчі та мистецтвознавчі, більшість в апологетичному плані. Першою спробою комплексного аналізу дисидентського руху в історіографії незалежної України були праці Ю. Курносова «Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х рр. XX століття)», яка вирізняється великим фактологічним аналізом, та праця Г. Касьянова «Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років» 1995 р., що є ґрунтовним дослідженням з залученням не лише архівних джерел, але і великої кількості інтерв'ю з учасниками руху [19; 24]. Автор висловив недоречність «іконізації» учасників руху, та своєрідну «паралельність» дисидентства суспільному життю країни.

Роботи О. Даниеля, Л. Богораз, Ю. Зайцева присвячені спробам пояснити зародження дисидентського руху, дати його обґрунтовану наукову періодизацію, представити діяльність організацій, груп. Згаданий комплекс проблем активно обговорювався на I всесоюзній конференції «Дисидентський рух в СРСР. Предмет дослідження, джерела, методика вивчення», яка відбулася 24–26 серпня 1992 р. у Москві [19, с. 9].

Увагу руху спротиву приділяв історик О. Бажан, його статті «Методологічні проблеми у вивченні історії дисидентського руху в Україні в другій половині 1950–1980-х років», «Традиції ОУН-УПА в дисидентському русі в Україні у другій половині 1950-х – на початку 1980-х рр.», «Дисидентські (опозиційні) рухи 1960–1980-х років в Україні», «Дисидентський рух на Дніпропетровщині в 60–80-ті роки», де проаналізував Дніпропетровську дисидентську історію, проте доволі поверхово, також Олег Бажан виділив основні проблеми дослідження дисидентського руху, серед яких з'ясування питання співвідношення дисидентства і національно-визвольного руху в цілому. Спроби ототожнювати ці два поняття недоцільні і недоречні, вони, на нашу думку, співвідносяться одне з одним як часткове з загальним. Дисидентський рух безумовно входив до складу національно-визвольного руху середини 50–80-х рр. XX ст., визначав його форми і напрямки, однак останній окрім дисидентства охоплював собою діяльність різноманітних міжнародних організацій, української еміграції тощо [4; 5].

Особливо важливою для дослідження даної проблематики залишається творчість людини-учасника подій, тому виникає за часів незалежності достатня кількість робіт присвячених життю та діяльності тих чи інших осіб. Зокрема, Т. Батенко є автором політичних біографій М. Гориня та І. Гея [8; 9]. Крім того, до вивчення діяль-

ності останнього долучилися такі дослідники, як І. Єзерська, Н. Гончарук та ін. Вони не тільки аналізували життя та діяльність І. Геля, а й видавали збірки документів пов'язаних з ним [12]. Однак, найбільш важливою для розуміння руху українського дисидентства, на мій погляд, залишається літературна спадщина В. Чорновола. За часів незалежності активно друкувалися його спогади, статті та інші твори. Крім того, постать вказаного діяча завжди знаходиться в центрі уваги дослідників. Однією з найґрунтовніших робіт з цього приводу є монографія В. Деревінського, хоча вона й дещо перевантажена патріотичним пафосом та бажанням показати події в чорно-білих кольорах та неприхованою героїзацію В. Чорновола [14].

Не менше досить пафосних робіт написано з приводу біографії В. Стуса. Іноді його постать аж надто глорифікована й показується лише в площині його участі в національному русі. Більшості робіт з даної тематики бракує виваженого погляду на проблему. Однак, значних успіхів досягли історики в екстенсивному накопиченні історичного знання. За останні 30 років вийшло друком кілька змістовних збірників документів та творів В. Стуса [26; 35].

Активно досліджується проблема боротьби радянської влади з українськими дисидентами. Вийшло друком чимало збірок історичних джерел, присвячених судовим процесам проти дисидентів та репресіям стосовно них. Упорядниками таких робіт були відомі вітчизняні дослідники дисидентського руху: Ю. Курносов, Ю. Зайцев, Л. Маринович, М. Маринович, Г. Курищук, Є. Сверстюк та ін. [23; 36; 22; 17; 29]. Цікавою видається робота Я. Секо «Боротьба українських політв'язнів у таборах в другій половині 1960-х – середині 1980-х рр.». Автор аналізує форми та методи боротьби українських політв'язнів проти адміністрації в'язниці. Крім того, історик побіжно торкається проблеми побуту в'язнів в таборах, умов їх існування тощо [32].

До теми боротьби проти дисидентства відносимо також праці, що стосуються розвитку в УРСР каральної психіатрії. Такий метод репресивної політики влади описано в роботах таких дослідників, як Н. Адлер, С. Глузман, С. Блох, П. Реддауей, І. Широкова та ін. Закордонні дослідники намагалися дослідити самі механізми покарання психіатрією, а також проаналізувати як наука підтримувала даний вид репресій [10]. Зокрема, І. Широкова приходить до висновку, що, психіатрія як галузь медичних наук стала підґрунтям «наукової концепції», згідно з якою майже будь-яка особа, що думала «інакше», могла бути визнана психічно хворою. Відповідно, каральна психіа-

трія слугувала ще одним зручним для влади засобом боротьби з дисидентством в 60–80-х рр. XX ст. За допомогою теорії психіатричної школи А. Снежневського, яка значно розширила діапазон критеріїв такої хвороби, як шизофренія, стало ще зручніше ізолювати дисидентів, які зазвичай «мали» всі ознаки цієї недуги, відправляючи їх на примусове «лікування» до психіатричних установ, та уникати судового розгляду і можливої гласності у таких справах [38, с. 36].

Проблематика каральної психіатрії знайшла відгуки й в регіональному вимірі, після відкриття в архівах Дніпропетровська (Дніпра) підтвердження того, що в місцевих психічних лікарнях також активно користувалися такою методикою репресивних дій. Зокрема, Н. Шейміна проаналізувала каральну психіатрію у вказаному, вказала на місцеві особливості даного явища тощо [37].

Активно застосовується міждисциплінарний підхід при вивченні творчої спадщини дисидентів. Хоча здебільшого подібні роботи носять літературознавчий характер, вони дозволяють зрозуміти ідеологію дисидентського руху та дослідити форми їхньої політичної боротьби. Праці С. Лиса, О. Обертаса, М. Коцюбинської, О. Зінкевича, І. Стасюка, Я. Секо, В. Островського та ін. простежують історію «самвидаву» від самого його зародження. Аналізуються твори окремих авторів не цензурованої преси. Наводяться висновки щодо рефлексій діячів дисидентського руху стосовно подальшого розвитку СРСР [1; 25, 27, 28, 33].

Вивчення українського дисидентського руху 1950–1980-х рр. знаходиться в стані активної розробки в останні роки. Сучасні дослідники у своїх працях торкаються теоретичних проблем цієї теми. Зокрема, вже згадуваний О. Бажан, присвятив кілька статей проблемам визначення дисидентського руху в УРСР та історіографії [6; 7]. Історик під «дисидентством» розуміє сукупність філософських, економічних, політичних, релігійних та культурних течій, які повністю або частково протистоять офіційним доктринам в усіх сферах матеріального та духовного життя суспільства [6, с. 30].

Проблеми історіографії та теорії вивчення дисидентського руху розглядає у своїх працях Л. Ведмідь. У статті «Проблеми опозиційного руху в Україні другої половини XX ст.: вітчизняна історіографія і національна пам'ять» наведено аналіз окремих проблемних питань опозиційного руху в Україні другої половини 50-х – середини 80-х рр. XX ст., які по-різному висвітлюються в історіографії та впливають на формування й відображення цієї проблеми в історичній пам'яті. Дослідниця розглядає різноманітні способи дефініції розгля-

дуваного явища й приходиться до висновку, що доцільно використовувати визначення О. Бажана, що наведено вище [11, с. 271–272].

У багатьох працях присвячених дисидентському рухові наявні так чи інакше теоретичні питання. Серед дослідників найбільш поширеною є характеристика проявів опозиції радянському режиму, як «дисидентський рух», «дисидентство». Тому її учасників називають «дисидентами». Це, перш за все, стосується таких науковців, як Ю. Зайцев, В. Баран, І. Курас, М. Багмет, І. Федьков, Б. Захаров [38, с. 135–153; 15; 16; 21] та ін. Оскільки поняття «дисидент» вживалося до всіх учасників опозиційного руху, то його часто застосовували як синонім до «опозиціонер», «учасник опозиційного руху» [11, с.273].

Г. Касьянов доводить, що для подій 60–80-х рр. XX ст. доцільніше використовувати термін «рух опору» [31]. Паралельно з ним Ю. Курносов у власних роботах застосовував термін «інакомислячий» [23]. Цей термін він вважає свого роду універсальним і зараховує сюди практично всі прояви незгоди, що мали місце у досліджуваній період: шістдесятництво, дисидентство, рух опору, протесту, демократичний правозахисний і національно-визвольний рух, оскільки, на його переконання, між ними не можна провести чіткого поділу [23, с. 3–5]. А. Русначенко, І. Стасюк розглядають вказаний рух як національно-визвольний [31; 34]. При цьому І. Стасюк вживає як синонім до «національно-визвольного» і термін «національно-патріотичний рух» [38]. Оригінальним є погляд на проблему Я. Грицака, що використовує термін «дисидентство» по відношенню до виявів відкритого протистояння. Поняття «дисидент» у нього асоціюється з «правозахисним рухом» та терміном «правозахисник», а протистояння з владою кінця 50-х – середини 60-х рр. минулого століття він називає «опозиційним рухом» [13, с. 282–295].

Проблемою існування дисидентського руху на Дніпропетровщині займаються дослідники, життя та діяльність яких так чи інакше пов'язана з історією вказаного регіону. Тут варто відзначити В. Грибовського, І. Голуб, С. Мартинову [18; 30]. Вони вказують на значні перспективи у вивченні регіонального аспекту історії дисидентського руху, однак наголошують на тому, що зроблено, на сьогоднішній день, у цьому напрямку надзвичайно мало.

Таким чином, історіографія проблеми є достатньо різноманітною. Вона включає в себе праці як вітчизняних так і зарубіжних авторів, які від часів незалежності почали заповнювати «білі плями» в історії українського дисидентства. Однак, на жаль, слід визнати, що найбільший внесок в актуалізацію та розробку цієї теми зробили на-

разі не історики, а політологи, літератори, публіцисти, журналісти. Більшість історичних праць з даної тематики – це поки що розрізнені статті, де висвітлені лише певні фрагменти суспільних процесів, які потребують сумлінного збирання в єдине ціле на зразок пазлів для того, щоб отримати цілісну історичну картину й з'ясувати всі обставини виникнення дисидентського руху в умовах тоталітарного/авторитарного режиму і визначити його роль у проголошенні державної незалежності України.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Адлер Н., Глузман С. Катування психіатрією: механізм і наслідки. Зона. 1994. № 8. С. 236–249.
2. Алексеева Л. История инакомыслия в СССР. URL: <http://old.memo.ru/history/diss/books/ALEXEEWA/index.htm>.
3. Бажан О. «Самвидав» як засіб поширення об'єктивної інформації про Україну в 60–80 роках. З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 1998. № 6/7. С. 357–364.
4. Бажан О., Данилюк Ю. З. Випробування вірою: боротьба за реалізацію прав і свобод віруючих в Україні в другій половині 1950-х – 1980-х рр. / наук. ред. О. П. Реєнт. Київ, 2000. 332 с.
5. Бажан О. Г. Шістдесятництво. Енциклопедія історії України. Т. 10. Київ: Наукова думка, 2013. 688 с.
6. Бажан О. Дисидентство в УРСР: спроба дефініції. Магістеріум. Історичні студії. Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія, 2001. Вип. 7. С. 23–33.
7. Бажан О. Дослідження проблем дисидентського руху в Україні в сучасній зарубіжній та вітчизняній історіографії. З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 2001. № 2. С. 520–529.
8. Батенко Т. «Я powstaю, отже, я існую...»: політичний портрет І. Геля. (Нарис з історії українського руху опору кінця 1950-х – початку 1990-х років). Львів: НТШ, 1999. 222 с.
9. Батенко Т. Свіча Михайла Гориня. Штрихи до портрета. Київ: Українська республіканська партія, 1995. 64 с.
10. Блох С., Реддауэй П. Диагноз: инакомыслие. Київ: Ассоциация психиатров Украины, 1995. 287 с.
11. Ведмідь Л. Проблеми опозиційного руху в Україні другої половини ХХ ст.: вітчизняна історіографія і національна пам'ять. Національна та історична пам'ять. 2011. Вип. 1. С. 271–282.
12. Гель І. Виклик системі: український визвольний рух другої половини ХХ століття / ред. та упор. І. В. Єзерська; Центр досліджень визвольного руху. Львів: Часопис, 2013. 392 с.
13. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посібник. Київ: Генеза, 1998. 360 с.
14. Деревінський В. В'ячеслав Чорновіл: дух, що тіло рве до бою. Харків: Віват, 2016. 496 с.
15. Зайцев Ю. Дисиденти: опозиційний рух 60–80-х років. Сторінки історії України ХХ століття: Посібник для вчителя / За ред. С. В. Кульчицького; Упоряд.: В. П. Шевчук, А. А. Чуб, Н. А. Дегтярьова. Київ: Освіта, 1992. С. 195–235.
16. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956–1987), Харківська правозахисна група. Харків: Фоліо, 2003. 144 с.

17. Іноземці про українських політв'язнів: спогади / Упор. Олена Голуб; передм. Євгена Сверстюка. Київ: Смолоскип, 2013. 736 с.
18. **Голуб І.** Біографічна довідка про Віктора Савченка, сучасного дніпропетровського письменника і драматурга. Дніпропетровщина. Регіональний інформаційний портал. URL: <http://www.igr.dp.ua>.
19. **Касьянов Г.** Незгодні: Українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х рр. Київ: Либідь, 1995. 224 с.
20. **Кравченко Б.** Соціальні зміни і національно свідомість в Україні ХХ століття. Київ: Основи, 1997. 423 с.
21. **Курас І., Багмет М., Федьков І.** Дисидентський рух 1960–80-х років в Україні. Київ: Основи, 1994. 102 с.
22. **Курищук Г.** Встати! Суд іде... Слово про Т. Мельничука. Косів: Писаний Камінь, 1998. 110 с.
23. **Курносів Ю.** Боротьба за ґратами (соціальне обличчя та форми змагання українських в'язнів сумління у 1960-х – 80-х рр.). Другий Міжнародний конгрес українців. (Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Доповіді і повідомлення. Історія. Частина II / упорядкування Я. Ісаєвича та Я. Грицака. Львів: Міжнародна асоціація українців; Академія наук України, 1994. С. 138–142.
24. **Курносів Ю. О.** Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х рр. ХХ ст.). Київ: Ін-т історії України НАН України, 1994. 221 с.
25. **Лис С.** Слово поза цензурою. Самвидав як феномен культури і суспільно-політичної думки 1960-х – 1980-х років (Західна Україна). Луцьк : Твердиня, 2008. 76 с.
26. Не відлюбив свою тривогу ранню... Василь Стус – поет і людина: спогади, статті, листи, поезії / Упоряд. О. Ю. Орач (Комар). Київ: Укр. письменник, 1993. 400 с.
27. **Обертас О.** Український самвидав: літературна критика та публіцистика (1960-і – початок 1970-х років). Київ: Смолоскип, 2010. 300 с.
28. **Островський В.** Самвидавна «Альтернатива» Дмитра Квєцка. Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній красназвичий часопис. 2016. Ч. 28. С. 90–101.
29. Перегук двох над безвістю: [листування українського політв'язня Зіновія Красівського з членом Міжнародної Амністії американкою Айріс Акагоші] / Упоряд. та приміт. Л. Маринович, М. Мариновича. Харків: СП «ІНАРТ», 1995. 160 с.
30. **Рацибарська Ю.** Дисидентський рух Придніпров'я вивчають дослідники. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24497064.html>.
31. **Русначенко А.** Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х рр. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 1998. 720 с.
32. **Секо Я.** Боротьба українських політв'язнів у таборах в другій половині 1960-х – середині 1980-х рр. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: історія / за заг. ред. проф. І. С. Зуляка. У 2 ч. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. Вип. 2. Ч. 1. С. 98–105.
33. **Секо Я.** Витоки українського самвидаву. Україна – Європа – Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: історія, міжнародні відносини / гол. ред. Л. М. Алексієв. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Вип. 9. С. 73–79.
34. **Стасюк І. М.** Український національно-визвольний рух в умовах хрущовсько-брежнєвського правління: порівняльна характеристика. Вісник державного університету «Львівська політехніка». Держава та армія. 1999. № 377. С. 189–199.
35. **Стус Д.** Василь Стус: життя як творчість / наук. ред. Г. М. Сивокінь. Київ : Факт, 2004. 368 с.

36. Українська поезія під судом КГБ: кримінал. справи Ірини та Ігоря Калинців / упоряд. і ред. Ю. Д. Зайцев. 2-ге вид. Львів: Афіша, 2004. 572 с.
37. **Шейміна Н. М.** Участь дніпропетровців у дисидентському русі України (1960–1985 рр.). Придніпров'я: історико-краєзнавчі дослідження. 2015. Вип. 13. С. 121–133.
38. **Широкова І. В.** Каральна психіатрія в СРСР: наука на службі у держави (1960–1980). Наукові записки НаУКМА. Історичні науки. 2012. Т. 130. С. 33–36.
39. **Birch I.** The Ukrainian National Movement in the USSR since 1956. London : Ukrainian Information Service, 1971.
40. **Farmer Kenneth.** Ukrainian Nationalism in the Post-Stalin Era: Myth, Symbols and Ideology in Soviet Nationalities Policy. The Hague-Boston: London, 1980.

Надійшла до редкол.: 27.12.2019

Прорецензовано: 30.12.2019

УДК 930.85

DOI:10.33287/11943

РАДЯНСЬКИЙ САТИРИЧНИЙ КУПЛЕТ 1950–1980-Х РР.: ТЕМАТИКА ТА ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

О. Ю. Коломоєць

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Розкрито особливості явища сатиричного куплету на радянській естраді 1950–1980-х рр. Висвітлено шляхи потрапляння куплету до аудиторії, тематику сатири у куплетах. Показано, що сатира не оминала гострих тем і нагальних проблем радянського суспільства.

Ключові слова: сатира, куплет, естрада, Б. Бенціанов, П. Рудаков.

The article reveals the features of the phenomenon of a satirical couplet on the Soviet stage of the 1950-1980s. The lack of research on this subject in modern historical science is explained by a biased attitude towards Soviet culture in general as a fully determined by official ideology and censorship. It is shown that in the Soviet satire the role of the personalities of the entertainment artists and their creative manner was great. The entertainment duets of P. Rudakov and V. Nechaev, A. Shurov and N. Rykunin, as well as such artists as B. Bentsianov, A. Belov, I. Nabatov were all-Union known. As a rule, in the genre of satirical couplet, they worked for decades (almost their entire creative life), having constant success. It was extremely important to use familiar for audience, popular songs, as the basis for the couplet and perform with high-quality musical accompaniment. The ways of getting the couplet to the audience are reflected in the article. It is noted that the viewer could get acquainted with the works in the genre of satirical couplet at concerts, both solo and divertissement, and until the end of the 1960s. - on television, since variety satirical acts were a mandatory component of the holiday TV broadcast «Goluboy Ogonyok». Interest in the genre of couplet and satire content led to the appearance of official records on gramophone records and amateur tape recordings. The subject of satire